

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Jadwigi Gorączkowskiej pt. *„Stymulowanie aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych przez instytucje wsparcia biznesu w Polsce”*.

Promotor: dr hab. Arkadiusz Świadek, prof. nadzw. UZ

Praca przedkładana na Wydziale Nauk Ekonomicznych i
Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego .

W recenzji dokonano oceny zasadniczych aspektów rozprawy doktorskiej, a mianowicie:

- wyboru problematyki badawczej i uzasadnienia wyboru tematu,
- podstawowej hipotezy i celu badawczego,
- źródeł informacji i metod badawczych,
- struktury i zawartości merytorycznej dysertacji,
- oraz sformułowano konkluzję kwalifikacyjną całej dysertacji.

1. Problematyka badawcza i uzasadnienie wyboru rozprawy doktorskiej

Podjętą w rozprawie doktorskiej problematykę uważam za ważną i aktualną. Jak wynika z doświadczeń krajów wysoko rozwiniętych, aktywność innowacyjna przedsiębiorstw i regionów uzależniona jest m.in. od rozwoju i wsparcia oferowanego przez instytucje biznesu. Transfer wiedzy i technologii z tych instytucji do przedsiębiorstw przyczynia się do tworzenia i wdrażania innowacji oraz wzrostu pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw i regionów. Biorąc pod uwagę z jednej strony fakt dynamicznego rozwoju instytucji wsparcia biznesu od lat 90-tych w gospodarce polskiej, z drugiej zaś strony

stosunkowo niską innowacyjność przedsiębiorstw i regionów, powstaje pytanie o skuteczność działania instytucji wsparcia. Szczególnie ważnym jest zbadanie czy funkcjonowanie tych instytucji przyczynia się do pobudzania aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw, oraz czy występują różnice w tym zakresie w poszczególnych województwach charakteryzujących się zróżnicowanym poziomem rozwoju gospodarczego. Autorka podjęła się próby odpowiedzi na te pytanie, analizując wpływ wsparcia instytucji wsparcia biznesu na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw zlokalizowanych w dwóch województwach (dolnośląskim i lubuskim). Województwa te cechuje różny poziom nakładów na aktywność innowacyjną i działalność badawczo-rozwojową oraz zróżnicowany poziom rozwoju przemysłu. Wychodząc z przedstawionych uwarunkowań, chciałabym podkreślić słuszność i trafność wyboru tematu w kontekście intencji, celowości i wymagań stawianym pracom doktorskim. Temat pracy doktorskiej mgr Jadwigi Gorączkowskiej jest właściwy i w pełni uzasadniony oraz ma duże znaczenie z punktu widzenia potrzeb badań naukowych, jak i praktyki życia gospodarczego. Prezentowana rozprawa wpisuje się w nurt badań nad kluczowymi zagadnieniami innowacyjności przedsiębiorstw. Wyniki przedstawionych przez Autorkę badań empirycznych mogą być pomocne przy formułowaniu kierunków polityki innowacyjnej i regionalnej.

2. Podstawowa hipoteza i cel badawczy rozprawy doktorskiej

Autorka sformułowała główny cel rozprawy, którym była identyfikacja i ocena kierunku oraz siły wpływu instytucji wsparcia biznesu na aktywność innowacyjną badanych przedsiębiorstw przemysłowych z uwzględnieniem jej determinant, a więc źródeł, ograniczeń i efektów. Przyjęła też następujące cele szczegółowe:

- określenie rozmiarów aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych oraz prawdopodobieństwa jej wystąpienia bez i po nawiązaniu współpracy z instytucjami wsparcia,

- ocenę aktywności ośrodków wsparcia pod względem pobudzania budowy powiązań poziomych i pionowych w obszarze implementacji nowych rozwiązań,
- identyfikację zróżnicowania oddziaływania instytucji wsparcia z punktu widzenia rozwoju badanego województwa,
- identyfikację determinant aktywności innowacyjnej, które w największym stopniu oddziałują na przedsiębiorstwa korzystające z usług instytucji wsparcia,
- opracowanie modelowej koncepcji wsparcia innowacyjności i przedsiębiorczości w ujęciu regionalnym, która ułatwi sprawniejsze zarządzanie i koordynowanie funkcjonowania ośrodków wsparcia (12 strona pracy).

Jednocześnie Autorka sformułowała hipotezy pracy, którą było twierdzenie, że aktywność innowacyjna badanych przedsiębiorstw wzrasta na skutek współpracy z instytucjami wsparcia biznesu.

Sformułowany cel i postawiona hipoteza, w moim przekonaniu, są trafnie postawione i dobrze porządkują dalszy tok postępowania badawczego. Oceniając cel główny i cele cząstkowe a także hipotezę pracy, można uznać, że są one prawidłowo i właściwie sformułowane oraz adekwatne do postawionego problemu badawczego. Zarówno cel, jak i hipoteza badawcza mają zakresy uzasadniające przygotowanie rozprawy awansowej.

W tym miejscu wyrażam ogólną opinię, iż Doktorantka w pełni zrealizowała założony cel swojej rozprawy, prezentując opracowanie o właściwych walorach merytorycznych i poznawczych, w pełni odpowiadających wymogom rozprawy doktorskiej.

3. Źródła informacji i metody badawcze

Rozważania podjęte w pracy opierają się pogłębionych studiach literaturowych. Wykorzystano 213 pozycji literaturowych oraz kilka źródeł internetowych oraz aktów prawnych. Wykorzystano również dane statystyczne i informacje Głównego Urzędu Statystycznego i lokalnych Urzędów

Statystycznych, Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości oraz Stowarzyszenia Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce. Do weryfikacji postawionej hipotezy Autorka przeprowadziła własne badanie za pomocą kwestionariusza ankietowego na próbie 1517 przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie lubuskim i dolnośląskim. Jako okres badawczy przyjęto 2011-2013. Do weryfikacji hipotezy zastosowano natomiast modele probitowe. W celu szacowania modeli do zmiennych niezależnych przyjęto 3 grupy instytucji wsparcia, tj. : ośrodki innowacji, instytucje finansujące i ośrodki przedsiębiorczości. Natomiast jako zmienne zależne przyjęto : nakłady na działalność innowacyjną, implementację nowych wyrobów i technologii, współpracę w obszarze nowych rozwiązań, źródła aktywności innowacyjnej, bariery i efekty działalności innowacyjnej.

Po przeprowadzeniu studiów literaturowych i badań empirycznych oraz opracowano model działania związany z poprawą instytucji wsparcia biznesu, który stanowi dużą wartość dodaną tej pracy.

Należy podkreślić, że przyjęta procedura badania jest właściwa i umożliwiła przeprowadzenie weryfikację hipotezy badawczej, jak również formułowanie wniosków i opinii o większym stopniu ogólności. Dokonując oceny zastosowanych w rozprawie metod badawczych uważam, iż były poprawne i stworzyły one Autorce możliwość weryfikacji hipotezy badawczej, jak również zrealizowanie głównego i szczegółowych celów rozprawy.

4. Struktura i zawartość merytoryczna dysertacji

Rozprawa doktorska mgr Jadwigi Gorączkowskiej składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, bibliografii, spisu tabel oraz załączników. Całość obejmuje 242 stron wydruku komputerowego, z czego 224 stron stanowi zasadniczą część rozprawy. W tekście rozprawy zamieszczono 20 tabel oraz zaprezentowano 23 rysunków. Załączono również formularz ankiety. Wszystkie części rozprawy stanowią logicznie i merytorycznie uzasadnioną całość, podporządkowaną realizacji celu głównego rozprawy.

Przechodząc do szczegółowej oceny treści i zawartości rozprawy pragnę zwrócić uwagę, że tytuł jest w pełni zgodny z treścią i prezentowaną problematyką.

Przyjętym celem w rozprawie został podporządkowany jej układ. Praca składa się z pięciu rozdziałów merytorycznych, które można ująć w trzy zasadnicze części. Pierwsza z nich (rozdziały I-II) zawiera analizę literatury krajowej i zagranicznej, wyjaśnienie na gruncie teoretycznym zagadnień innowacji i ich stymulowania przez instytucje okołobiznesowe. Druga część (rozdział III) ma charakter metodyczny, zaś trzecia część (rozdziały IV i V) koncentruje się na empirycznej weryfikacji sformułowanej hipotezy i założeń badawczych.

Rozdział pierwszy zatytułowany „*Teoretyczne koncepcje innowacji i procesów innowacyjnych we współczesnej gospodarce*” (46 stron) można uznać za wprowadzający do problematyki rozprawy. Autorka rozpoczyna swoje rozważania od wyjaśnienia podstawowych pojęć : innowacji i ich rodzajów, modeli procesów innowacyjnych i ich ewolucji. Następnie omówiła zasadnicze determinanty aktywności innowacyjnej oraz funkcje i role regionalnych systemów innowacji. W zakończeniu podkreśla, iż rozwój regionalnych systemów innowacji w gospodarce polskiej ma celu wzmocnienie potencjału regionu i wykorzystania jego szans na tworzenie innowacji. Wskazuje również na konieczność wspierania innowacji w gospodarce polskiej. Przytoczona argumentacja jest rzeczowa i uzasadnia konieczność bliższego przyjrzenia się instytucjom wsparcia przez instytucje okołobiznesowe.

Rozdział drugi jest logiczną kontynuacją rozważań podjętych w rozdziale pierwszym (stron 49). Punktem wyjścia rozważań w tym rozdziale jest wyjaśnienie istoty instytucji wsparcia biznesu. Należy zauważyć, iż działania związane ze wspieraniem innowacji i rozwój instytucji w tym zakresie w UE datuje się od połowy lat 60 - 70-tych, a nie jak Autorka podkreśla na początku rozdziału drugiego na początku lat 90-tych. Koryguje to na początku rozdziału IV (strona 138). Doktorantka określiła pojęcie instytucji wsparcia biznesu,

przytaczając różne definicje funkcjonujące w literaturze polskiej i zagranicznej. Przedstawia również ich klasyfikacje, podkreślając rolę ośrodków innowacji w procesie komercjalizacji wiedzy i transferu nowych technologii. Wskazuje również na znaczenie sieci współpracy między przedsiębiorstwami. W dalszej części rozdziału omówiono rodzaje ośrodków wsparcia biznesu, tj. ośrodki innowacji, ośrodki przedsiębiorczości i instytucje finansowe. W każdym przypadku omawia ich cele, poszczególne rodzaje oraz efekty funkcjonowania. Rozdział ten zakończony jest omówieniem barier i sił motorycznych, które występują w procesie transferu i komercjalizacji wiedzy.

Oceniając treść rozdziałów 1-2 uważam, że zakres przedstawionych zagadnień, jak i merytoryczna ich strona, są wystarczające z punktu widzenia przyjętego celu pracy. Doktorantka wykazała się dużą umiejętnością jasnego przedstawienia wielu różnorodnych zagadnień.

Rozdział trzeci ma charakter metodologiczny. Autorka omawia w nim zarówno podstawowe metody pomiaru aktywności innowacyjnej (metodologię Frascati, Oslo, IUS), jak też zagadnienia modelowania statystycznego w ekonomii i wykorzystania modelowania probitowego w badaniach nad innowacjami. W końcowej części rozdziału zawarła charakterystykę próby badawczej, uzasadniając jednocześnie jej wybór. Próba badawcza obejmowała 761 przedsiębiorstw z województwa dolnośląskiego i 756 z województwa lubuskiego. Struktura wielkościowa, jak też struktura pochodzenia kapitału założycielskiego badanych przedsiębiorstw w obydwu województwach. Również niewielkie zróżnicowanie przedsiębiorstw obserwowano ze względu na względu na wykorzystaną technikę wytwarzania. Bowiem najwięcej przedsiębiorstw stosowało niską technikę wytwarzania. Ponadto przedstawiła też udział badanych przedsiębiorstw podejmujących współpracę z poszczególnymi rodzajami instytucji wsparcia biznesu. Dobór próby badawczej nie budzi zastrzeżeń.

Za najbardziej wartościową część pracy należy uznać rozdziały czwarty i piąty. Rozdziały te są udaną próbą weryfikacji hipotezy zawartej we wstępie, a także realizacji celu pracy.

Rozdział czwarty zatytułowano „Wpływ instytucji otoczenia biznesu na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych – wyniki badań”. Głównym celem rozdziału jest prezentacja wyników badań empirycznych, które posłużyły do realizacji celu i weryfikacji hipotezy pracy. Rozpoczynając swoje rozważania Autorka omówiła inicjatywy podejmowane w gospodarce polskiej związane z rozwojem instytucji wsparcia biznesu, rozpoczynając od początku lat 90-tych ubiegłego wieku, a na perspektywie programowania na lata 2014-2020 skończywszy. Następnie przedstawiła rozwój ilościowy ośrodków wspierania biznesu w okresie 1995-2012 w ujęciu rodzajowym i regionalnym. Przedstawione dane świadczą o wzroście udziału ośrodków innowacji w ogólnej liczbie ośrodków instytucji wsparcia. W kolejnych częściach rozdziału Autorka przedstawia modele probitowe oszacowane odrębnie dla dwóch województw lubuskiego i dolnośląskiego. Omawia poszczególne modele charakteryzując wpływ poszczególnych ośrodków wsparcia biznesu na wyodrębnione wcześniej zmienne zależne, czyli na aktywność innowacyjną, współpracę innowacyjną, źródła aktywności innowacyjnej oraz bariery i efekty działalności innowacyjnej. Sposób prezentacji i analizy wyników jest poprawny i wskazuje na bardzo dobre przygotowanie Autorki do prowadzenia badań.

Rozważania podjęte w rozdziale piątym są kontynuacją problematyki badawczej z rozdziału czwartego. W punkcie pierwszym rozdziału Autorka przedstawia wnioski z analizy porównawczej badanych regionów, nawiązując do hipotezy pracy. Z przedstawionych modeli probitowych wynika, iż w obydwu województwach instytucje wsparcia biznesu wpływają na aktywność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych. Z oszacowanych modeli wynika, iż silniejszy jest wpływ ośrodków wspierania biznesu na aktywność innowacyjną w przypadku województwa dolnośląskiego posiadającego dobrze

wykształcony system przemysłowy i innowacyjny. Na pobudzenie innowacyjności w tym województwie wpływają zarówno parki technologiczne, ośrodki szkoleniowo-doradcze, sieci aniołów biznes i centra transferu technologii,. Również pozytywny jest wpływ tych instytucji na nawiązywanie współpracy w obszarze nowych rozwiązań. W przypadku województwa lubuskiego wpływ instytucji wsparcia na aktywność innowacyjną był mniejszy. Systemowym oddziaływaniem odznaczały się parki technologiczne i ośrodki szkoleniowo – doradcze. Instytucje te jednak w niewielkim stopniu pobudzały do nawiązywania współpracy w obszarze nowych rozwiązań. Dotyczy to zarówno najprostszych form kooperacji z dostawcami i odbiorcami, ale również z podmiotami ze sfery nauki. W ten sposób zweryfikowana została główna hipoteza pracy. Biorąc pod uwagi wyniki analizy porównawczej, w kolejnych częściach rozdziału Autorka przedstawiła krytyczną ocenę dotychczasowych mechanizmów funkcjonowania instytucji wsparcia biznesu i zawarła postulowane kierunki zmian w działalności instytucji wsparcia pod kątem akceleracji procesów innowacyjnych w gospodarce. Wskazuje na konieczność poprawy jakości usług oferowanych przez instytucje wsparcia biznesu zarówno na szczeblu regionalnym, jak i krajowym oraz konieczność usieciowienia instytucji wsparcia. Całokształt działań prowadzących do poprawy funkcjonowania instytucji wsparcia biznesu został przedstawiony przez Autorkę w postaci modelu (strona 217). Model ten można uznać za oryginalny wkład Doktorantki w tej pracy. Ma on dużą wartość praktyczną i może stanowić bazę odniesienia dla działań ośrodków wsparcia biznesu.

Pozytywnie oceniam podsumowanie pracy, w którym Autorka ustosunkowała się do weryfikacji hipotezy badawczej. Układ pracy oceniam jako logiczny i merytorycznie uzasadniony.

Nie negując wyników zasadniczych wyników badań, postuluję kontynuację podjęcie dalszych badań z tego zakresu. Należy zauważyć , iż Doktorantka skoncentrowała się na dwóch województwach, graniczących z Niemcami. Powstaje pytanie o skuteczność instytucji wsparcia w innych

województwach w Polsce. Przyjęty okres badania jest stosunkowo krótki 2011-2013, stąd propozycja jego wydłużenia. Również celowym byłoby pogłębienie badań z p.w. wielkości przedsiębiorstw oraz rodzaju innowacji, jak też ocenę barier współpracy z przedsiębiorstwami z punktu widzenia poszczególnych instytucji wsparcia.

Konkluzja klasyfikacyjna

Sumując chciałabym podkreślić, iż rozprawa doktorska Pani mgr Jadwigi Gorączkowskiej zawiera duży ładunek poznawczy oraz aplikacyjny, który znacznie wzbogaca wiedzę w omawianym zakresie. Do walorów tej pracy zaliczam ponadto :

- trafny wybór tematu, który jest aktualny i ważny,
- wyraźnie określony cel, którego wybór poparty jest na studiach literatury krajowej i zagranicznej,
- wykorzystanie w pracy aktualnej i bogatej literatury przedmiotu. Znajduje to odzwierciedlenie zarówno w przypisach, jak i końcowej bibliografii końcowej,
- umiejętność sformułowania celów pracy i postawienia hipotezy badawczych, które w sposób przekonujący udowadniają i trafnie formułują wnioski,
- oparcie rozważań na wynikach własnych badań empirycznych. Przytoczone wyniki badań pozwoliły Doktorantce zweryfikować hipotezę,
- oryginalność badań, przejawiająca się tak w zakresie zdefiniowania problemu, jak i w przyjętej metodzie badawczej, oraz w spojrzeniu na całość problematyki.

W świetle powyższej oceny zawartości rozprawy doktorskiej Jadwigi Gorączkowskiej nt. *„Stymulowanie aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych przez instytucje wsparcia biznesu w Polsce”*, pragnę stwierdzić, że stanowi ona oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego. Rozprawa ta w pełni spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim w

świetle ustawy o tytule naukowym i stopniach naukowych. Wnoszę o jej dopuszczenie do publicznej obrony:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Wnoszę'.